

Osaamisvaje estää kasvun

Ilkka Vuorikuru

NÄKÖKULMA

Työuran aikainen osaamisen kehittäminen on sekä työnantajan että työntekijän etu, kirjoittaa Ilkka Vuorikuru Näkökulmassa.

2020-luvun työelämää kuvaava kertomus näyttäisi olevan työn monimutkaistuminen. Työssä kuin työssä tarvitaan laaja kirjo erilaisia taitoja asiakaspalvelusta teknisten järjestelmien hallintaan. Vähäisin valmiuksin tehtävän työn määrä vähenee ja myös halpenee. Työntekijän kyky kustantaa itselleen hyvä elämä kulkee käsi kädessä paremman osaamisen kanssa.

Toistuvasti saamme kuulla, että Suomessa on panostettava korkeaan osaamiseen bulkin asemesta. Yhtä mieltä ollaan siitä, että kansan on oltava koulutettua ja sitä koulutusta on jatkuvasti paikkaittava. Riittävä ei riitä, on oltava erinomainen. Mikään halpatyövoima tai yksikkökustannusten laskeminen ei ratkaise ongelmaa, jos kansakunnan osaaminen ei riitä markkinoilla pärjäämiseen.

Oppia on kartutettava työuran aikana ja työelämälähtöisesti. Tämä vaatimus ei koske pelkästään toimihenkilöitä tai asiantuntijoita vaan koko organisaatiota. Samalla, kun yksilö joutuu puntaroimaan omaa työmarkkina-arvoaan, organisaatiot joutuvat pohtimaan markkinoilla pärjäämistä ja kasvua suhteessa käytössä olevaan osaamiseen.

Johtopäätös on selkeä: työuranaikainen osaamisen kehittäminen on sekä työnantajan että työntekijän etu. Ehkä merkittävimmät hyödyt saadaan esiin kohdentamalla uusimpien työtapojen

ja osaamisen koulutus perinteiselle duunarisektorille, missä työvoiman karkaamista ulkomaille voidaan torjua panostamalla korkeamman tuottavuuden työhön.

Kouluttaminen on investointi. Yhteiskunta ylläpitää koulutusjärjestelmää, koska sen tuottama osaaminen edistää koko yhteiskunnan hyvinvointia.

Niin kauan, kun työtehtävät ovat yksinkertaisia ja ne voi oppia lyhyessä ajassa, ei kouluttamisesta tule merkittävä haaste työnantajalle. Suomalainen ammatillisen koulutuksen malli nojasi pitkään massa-ajatteluun, jossa oppilaitos tarjoaa perustasoisen osaamisen, jonka turvin tehtaan portista pääsi sisään. Aina ei tosin kuulemma tarvittu sitäkään, vaan työ tekijänsä opetti. Suomen ammatillisten oppilaitosten työ on edelleen laadukasta ja uusi ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö paransi tilannetta entisestään. Julkisuudessa kuuluneet haasteet liittyvät ensisijaisesti tragikoomisiin koulutusleikkauksiin.

Jos uuden työntekijän perehdyttäminen vie enintään muutaman päivän, ei koulutukseen kannata sen enempää panostaa. Uusi työntekijä oppii homman nopeasti ja tuotanto voi jatkua häiriöttä. Leka heiluu ja laulu raikaa. Jos riittävän osaamistason hankkimiseen menee sen sijaan viikkoja tai kuukausia, on selviö, että osaamisen ylläpitäminen on organisaatiolle huomattava menoerä. Laajaa ja monimutkaista osaamista ei myöskään voi kouluttaa etukäteen vaan taidot opitaan työssä.

Työn tuottavuus on yhteydessä sen monimutkaisuuteen. Yksikertaisessa työssä riittää niin sanottu perussuoritus eikä lisäponnistelut tuota juuri parempaa tulosta. Työntekijän ei kannata huhkia eikä työnantajan tarvitse maksaa parempia palkkoja. Vaativampi työ on tuottavaa ja paremmin palkattua.

Kun monimutkainen työ lisääntyy, on vaarana, että työmarkkinat jakautuvat osaamisen mukaan. Kehityksessä pysyvät mukana ne, joiden on mahdollista hankkia itselleen osaamista tai ne, joiden työnantajat kouluttavat henkilöstöään. Viitteitä tästä on ollut tarjolla jo pitkään, ja esimerkiksi pelkän perusasteen varassa työttömyysriski on moninkertainen verrattuna toisen asteen tutkinnon suorittaneisiin. Tästä näkökulmasta oppivelvollisuusiän ulottaminen toiselle asteelle on kansantaloudellisesti ja moraalisesti perusteltua.

Työmarkkinoiden epädemokratisoituminen pääsee syntymään vain, jos osaamiseen ei investoida. Vuonna 2018 voimaan tullut uusi ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö ohjaa vahvasti koulutuksen ja työelämän yhteistyötä. Vuoden 2020 loppuun mennessä valmistuu opetus- ja kulttuuriministeriön suositus jatkuvan oppimisen toteuttamiseksi, mikä entisestään tulee vahvistamaan työelämässä järjestettävää osaamisen kehittämistä.

Sitkeässä istuu ajatus, että duunarin voi noin vain korvata toisella lekanheiluttajalla, mutta pienikin vilkaisu nykyisiin työmarkkinoihin paljastaa, että osaamisen pullonkaula uhkaa työntekijöitä, työnantajia ja koko kansakunnan pärjäämistä.

Ilkka Vuorikuru
Kirjoittaja on Uraohjausta työpaikoilla -hankkeen
hankepäällikkö ja Aikamerkin päätoimittaja.